

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№7(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 278 sahifa,
1-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy qadriyatlarga oid tasavvurlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	10
<i>Davlatnazarova Ziyodabonu Muxtor qizi</i>	
Talabalarning xulqidagi devyatsiya darajasining yuqorilab ketishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar.....	16
<i>Ergashev Jo'rabek Xalilovich</i>	
Zo'ravonlikka uchragan bolalarni va ularning oilalarini zo'ravonlikdan himoya qilishning normativ-huquqiy va ijtimoiy-psixologik asoslari.....	19
<i>Ergasheva Gullolaxon Nosirjon qizi</i>	
Tinglab tushunish kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik asoslari.....	24
<i>Jonbo'tayeva Maxarramxon</i>	
O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasining kasbiy kompetentlik tizimidagi o'рни.....	27
<i>Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna</i>	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi zamonaviy kompleksni rivojlantirish.....	31
<i>Yunusov Mirsaid Xudayarovich, Istamova Sevdo Ashirqul qizi</i>	
Elektr tizimlari dinamik barqarorligini STEAM va Spiral (Regressus, Progressus) metodlari asosida o'qitish.....	35
<i>Safarov Xoliyor Sayyid Safar o'g'li</i>	
O'quvchilarda badiiy-estetik did va dizaynerlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	39
<i>Norbutayeva Dilafuz Abdurasulovna</i>	
Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri.....	43
<i>Rahimova Nazokatxon Kasimjonovna</i>	
Model for Improving Students' Professional Competencies Based on Motivational Learning Approach.....	49
<i>Alibekova Mahzuna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy tafakkurini shakllantirishning tuzilmasi va pedagogik komponentlari... 54	54
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Yengil atletika bilan shug'ullanuvchi 14-16 yoshli sportchi qizlarda mashg'ulotlar davomiyligi.....	59
<i>Oralova Bibixol Husniddin qizi, G'ulomova Maftuna Sayfulla qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'yinlar orqali o'rgatish.....	64
<i>Ruzmetova D. A.</i>	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisining axloqiy faoliyatini shakllantirishda pedagogik vositalarning imkoniyatlari.....	68
<i>Saydanova Dilafuz Sadirdinovna</i>	
Xorijiy tajribalar va zamonaviy yondashuvlar asosida tyutorlar kasbiy salohiyatini rivojlantirishda malaka oshirish tizimini takomillashtirish.....	75
<i>Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich</i>	
Effective Classroom Activities for Developing Speaking Skills Among EFL Learners.....	79
<i>Akhmatova Munisa Orif qizi</i>	
Xalqaro va milliy baholash dasturlarini hisobga olgan holda boshlang'ich ta'lim mazmunini yangi ta'lim trendlari bilan boyitish.....	86
<i>Gulmira Abdullayeva, Egamberganova Yorqinoy Oллоbergan qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning shaxs identifikatsiyasiga ta'sirining ijtimoiy-psixologik omillari.....	90
<i>Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna</i>	
Analysis of the Methodology for Developing Students' Creative Thinking Competence Using Artificial Intelligence Tools Based on STEAM Educational Technologies.....	94
<i>Tursunaliyeva Nazokat Tokhir qizi</i>	

Oliy ta'lim muassasalarida e-Portfolio ma'lumotlarini markazlashmagan tarzda boshqarishning afzalliklari va muammolari	102
Yusupova Dono Adambayevna, Jalolov Tursunbek Sadriddinovich	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv-tolerantlik haqidagi qarashlari tahlili	110
Amangeldiyeva Adolat Ravshanbek qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashning samarali shakl, metod va didaktik vositalari	115
Go'zal Qurbonova	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishning dolzarb pedagogik masalalari.....	121
Muratova Munavvar O'rol qizi	
Tarkibida toponimlar mavjud maqol va matallarning lingvomadaniy xususiyatlari va ularni o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	126
Usmonova Zamira Jaxongirovna	
Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda tassavur fenomenologiyasi	130
Axmedova Shaxlo Shoxob qizi	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (haykaltaroshlik san'ati misolida).....	133
Panayeva Maloxat Muminovna	
Взаимосвязь склонности к сравнению внешности, интернет-зависимости и уровня притязаний у студентов-юношей	136
Багдасарова Диана Левоновна	
Роль каракалпакской народной национальной музыки в формировании духовно-нравственных качеств учащихся	141
Зарымова Турсынай Бердибай кызы	
A Review of the Literature on Stem Cells in Dentistry	145
Ruziyeva Kamola Akhtamovna	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida estrada san'atini o'qitish masalalari (gitara cholg'usi misolida)	150
Abdullayev O'tkir Sadullayevich	
Talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari	154
Avezov Davronbek Soburovich	
O'zbek xalq pedagogikasi an'alarining zamonaviy ta'lim tizimidagi transformatsiyasi	158
Erkaboyeva Nigora Shermatovna	
Texnika va iqtisodiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarida ingliz tilini mustaqil o'rganishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	163
Mamatqodirova Gulnigor Rustamjonovna	
Yangi dunyoviy tartibotning shakllanishi jarayonida siyosiy taraqqiyot barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash muammolari	168
Nazarov Alisher Narimanovich	
Ota-onasiz tarbiyalanayotgan o'smir o'g'il bolaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	171
Qodirov Jahongir Neymat o'g'li	
Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari.....	176
Qosimova Xolida Nabiyevna	
Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish	179
Raxmatullayeva Durdoni Fazliddin qizi	
Personalized Approach to the Treatment of Generalized Periodontitis in the Prediction of Cardiovascular Complications Based on Salivary Proteomic Profiling.....	182
Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababayan I. R.	
O'smirlarda irratsional ustanovkalar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari	187
Toshboltayeva Nodira	
Роль интерактивного лингвокультурологического пространства в формировании лингвокультурной компетенции студентов национальных групп филологических направлений.....	191
Рустамова Ферузахон Махмуджановна	

Talabalarining darsdan tashqari vaqtda mustaqil ravishda jismoniy tarbiya bilan shug'ullanishini shakllantirish	196
Dusanov Shuxrat Abdiraakovich	
Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari	201
Qosimova Xolida Nabiyevna	
Jismoniy tarbiya darslarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik kompetensiyasini takomillashtirish mexanizmlari	205
Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich	
Oliy ta'lim talabalarida kreativ fikrlashni fanlararo integratsiya asosida shakllantirish	209
Allanazarova Dilobar Baxromovna	
"Alpomish" dostonida obrazlar nutqidagi pedagogik qarashlar	213
Boboqulova Aziza Adizovna	
Researching the Biochemistry and Physical Chemistry of Oral Fluid in Kids Who Are Acting Strangely	217
Eraliyeva Zulfiya Makhmudovna, Buzruzkoda Javohir	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini mikro matnlarni o'qitishga qaratilgan kognitiv metodlar	222
I. Matrasulova	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirishda raqamli didaktik vositalardan foydalanish metodikasi	225
Komilova Dilnozaxon Abdulhayevna, Xoliqova Mubinabonu Jamoliddin qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitishning strategik-metodik asoslari	229
Mamatqulova Baxtixon Ravshanovna	
Raqamli matnlarning lisoniy va pragmatik xususiyatlari	232
Mashrapova Sevara Xabibovna	
Extensive Pelvic Ureteral Abnormalities and Reconstructive Operations in Patients	237
Mukhsinov Sardor	
Pedagogikada metodlardan foydalanish	241
Maxmudova Nargiz Djumaniyazovna	
Diqqat yetishmasligi giperaktivlik buzilishini davolash usullari	245
Otbasarova Umida Mexmonovna, Inogamova Rano Bahodirovna	
Talabalardagi sanogen tafakkurning psixologik xususiyatlarini empirik tadqiq etish masalasi	249
Tulyaganova Dilnoza Ulug'bek qizi	
Raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning xorijiy va milliy tajribasini qiyosiy tahlil qilish	253
Abdullayev Sherzodbek	
Context, Intention, and Meaning in English Language Teaching: Developing Pragmatic Awareness in Learners of English as a Foreign Language	256
Keldiyarova Shakhriyoz, Keldiyarova Mohlaroyim	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni steam yondashuvi yordamida og'zaki muloqotga o'rgatish mashqlar tizimi	267
Yunusova Malika Miralimovna	
Культурные и исторические коды франции в автобиографической прозе марселя паньоля	270
Рахманкулова Дилафруз Азимовна	
Трансформация роли преподавателя в условиях цифровизации высшего образования	274
Рахматова Нигина Исломовна	

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ONOMASTIK LEKSIKANI LINGVOKULTUROLOGIK YONDASHUV ASOSIDA O'QITISHNING STRATEGIK- METODIK ASOSLARI

Mamatqulova Baxtixon Ravshanovna

O'zbekiston Respublikasi harbiy xavfsizlik va mudofaa universiteti,
quruqlikdagi qo'shinlar instituti tillar kafedrasida katta o'qituvchisi, dotsent

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitishning strategik-metodik jihatlarini tahlil qilinadi. Onomastik birliklar xalqning madaniyati, tarixi, mentaliteti va milliy qadriyatlarini aks ettiruvchi muhim til hodisasi sifatida baholanadi. Tadqiqotda lingvokulturologik kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi innovatsion pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va zamonaviy ta'lim strategiyalarining ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, onomastik leksikani qiyosiy tahlil asosida o'qitish talabalarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishdagi samaradorligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: onomastik leksika, lingvokulturologiya, lingvokulturologik yondashuv, metodik strategiya, madaniyatlararo kommunikatsiya, antroponim, toponim, kommunikativ kompetensiya, innovatsion ta'lim.

Abstract: This article analyzes the strategic and methodological aspects of teaching English and Uzbek onomastic vocabulary in higher education institutions through a linguocultural approach. Onomastic units are regarded as important linguistic phenomena reflecting the culture, history, mentality, and national values of a people. The study highlights the significance of innovative pedagogical technologies, interactive teaching methods, and modern educational strategies in developing students' linguocultural competence. It also demonstrates the effectiveness of teaching onomastic vocabulary through comparative analysis in fostering students' intercultural communicative competence.

Key words: onomastic vocabulary, linguoculturology, linguocultural approach, methodological strategy, intercultural communication, anthroponym, toponym, communicative competence, innovative education.

Аннотация: В статье анализируются стратегические и методические аспекты преподавания ономастической лексики английского и узбекского языков в высших учебных заведениях на основе лингвокультурологического подхода. Ономастические единицы рассматриваются как важное языковое явление, отражающее культуру, историю, менталитет и национальные ценности народа. Особое внимание уделяется роли инновационных педагогических технологий, интерактивных методов и современных образовательных стратегий в развитии лингвокультурологической компетенции. Кроме того, обосновывается эффективность обучения ономастической лексике на основе сравнительного анализа в формировании межкультурной коммуникативной компетенции студентов.

Ключевые слова: ономастическая лексика, лингвокультурология, лингвокультурологический подход, методическая стратегия, межкультурная коммуникация, антропоним, топоним, коммуникативная компетенция, инновационное образование.

KIRISH

Globalashuv jarayonida chet tillarini o'qitishda til va madaniyat uyg'unligini ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Til faqat aloqa vositasi bo'lib qolmay, balki xalqning tarixiy tajribasi, milliy tafakkuri va madaniy qadriyatlarini o'zida mujassamlashtirgan murakkab ijtimoiy-madaniy hodisadir. Shu nuqtai nazardan, onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitish talabalarda nafaqat lingvistik, balki madaniyatlararo kompetensiyani ham shakllantirish imkonini beradi. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitishning innovatsion metodikasi tahlil qilinadi. Onomastik birliklarning milliy-madaniy mazmunini ochib berish, talabalarda lingvokulturologik hamda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, onomastika va

lingvokulturologiyaning integratsiyasi asosida ishlab chiqilgan strategik-metodik modelning afzalliklari ko'rsatib berilgan. Zamonaviy tadqiqotlar onomastik birliklarni o'qitishda faol metodlar, qiyosiy tahlil hamda talaba markazli yondashuvlarning samaradorligini tasdiqlaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'rganish va o'qitish masalalari jahon va mahalliy tilshunoslikda muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur yo'nalishning nazariy asoslari onomastika, lingvokulturologiya va chet tillarini o'qitish metodikasi kesishgan nuqtada shakllangan.

Onomastika fanining nazariy masalalari rus olimlari V.A. Nikonov, A.V. Superanskaya va N.I. Tolstoy tadqiqotlarida keng yoritilgan. Ular atoqli nomlarni tilning alohida leksik qatlami sifatida o'rganib, antroponimlar, toponimlar va boshqa onomastik birliklarning shakllanishi hamda funksional xususiyatlarini tahlil qilganlar. Mazkur tadqiqotlar onomastik birliklarning nafaqat nominativ, balki madaniy va tarixiy axborot tashuvchi vosita ekanligini asoslab beradi.

Lingvokulturologiya fanining rivojlanishida V.V. Vorobyov, V.A. Maslova hamda Yu.S. Stepanovning ilmiy ishlari muhim ahamiyatga ega. Ularning fikricha, til xalqning madaniy xotirasi va dunyoqarashini aks ettiruvchi vosita bo'lib, til birliklarini madaniy kontekstda o'rganish til egalarining mentalitetini chuqurroq anglash imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, onomastik birliklar lingvokulturologik tadqiqotlarning asosiy obyektlaridan biri sifatida qaraladi.

Chet tillarini o'qitishda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani shakllantirish masalalari Michael Byram, Claire Kramersch va David Nunan tadqiqotlarida yoritilgan. Ular tilni o'qitish jarayonida lingvistik bilimlar bilan bir qatorda madaniy bilimlarni ham integratsiyalash zarurligini ta'kidlaydilar. Bu esa onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitishning metodik asoslarini belgilashda muhim nazariy manba bo'lib xizmat qiladi.

O'zbek tilshunosligida onomastik tadqiqotlar E. Begmatov, T. Nafasov va boshqa olimlarning ilmiy ishlarida o'rganilgan. Ushbu tadqiqotlarda o'zbek antroponimlari, toponimlari va etnonimlarining lingvistik hamda etnomadaniy xususiyatlari tahlil qilingan. Biroq oliy ta'lim muassasalarida ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik leksikani qiyosiy lingvokulturologik asosda o'qitish metodikasi yetarli darajada tadqiq etilmagan.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, onomastik birliklarning lingvokulturologik mohiyati keng o'rganilgan bo'lsa-da, ularni oliy ta'lim tizimida o'qitishning strategik-metodik modeli, innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish hamda lingvokulturologik kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan metodik tavsiyalarni ishlab chiqish dolzarb ilmiy muammo sifatida saqlanib qolmoqda. Mazkur tadqiqot aynan shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilganligi bilan ahamiyatlidir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Onomastik leksika tarkibiga antroponimlar, toponimlar, etnonimlar, gidronimlar va boshqa atoqli nomlar kiradi. Ushbu birliklar xalqning tarixiy-madaniy taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq bo'lib, milliy madaniyatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitish quyidagi strategik-metodik tamoyillarga asoslanadi:

- til va madaniyat integratsiyasi;
- qiyosiy-tahliliy o'qitish;
- madaniyatlararo kommunikativ yondashuv;
- talaba markazli ta'lim;
- innovatsion va interaktiv metodlardan foydalanish.

Masalan, ingliz va o'zbek tillaridagi antroponimlarni qiyosiy tahlil qilish orqali talabalarda har ikki xalqning nom berish an'analari, diniy va tarixiy qadriyatlarini haqida tasavvur shakllanadi. Toponimlarni o'rganish esa geografik, tarixiy va madaniy bilimlarni boyitishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Lingvokulturologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarning onomastik birliklarni mazmunan chuqurroq anglashiga yordam beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, onomastik leksikani madaniy kontekstda o'rganish talabalarning kommunikativ va lingvokulturologik kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantiradi.

Ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarni lingvokulturologik yondashuv asosida qiyosiy o'qitish metodikasini ishlab chiqishda kompetensiyaviy yondashuvning imkoniyatlaridan foydalanildi (A.V. Passov, A.T. Nurmanov). Ushbu yondashuvga ko'ra, bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida ingliz va o'zbek tillaridagi onomastik birliklarni o'zlashtirish jarayonida lingvokulturologik kompetensiyalar rivojlantiriladi.

Talabalar onomastik birliklarning madaniy kodlarini nazariy va amaliy jihatdan o'zlashtirish orqali milliy va madaniyatlararo qadriyatlar, mentalitet, turmush tarzi, urf-odatlar, tarixiy voqe'liklar (Bukhara – ancient Silk Road city; York – Roman roots), diniy-mafkuraviy qarashlar (Muhammad – Christian names like John), etnografik an'analar (Qo'qon, Andijon – Oxford, Cambridge) hamda milliy qahramonlar (Amir Temur – King Arthur) to'g'risida nazariy bilimlarni egallaydilar va ulardan o'zlarida lingvokulturologik kompetensiyalarni rivojlantirishda foydalanish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Integrativ yondashuv. Integratsiya jarayonining mohiyati tizim elementlari ichidagi sifat o'zgarishlaridan iborat bo'lib, ta'lim jarayoni barcha komponentlarining o'zaro aloqasi sifatida ta'lim maqsadlari, mazmuni, shakllari, vositalari va metodlarini belgilashda ustuvor ahamiyat kasb etadi. Integrativlik tamoyilini qo'llash orqali talabalarning lingvokulturologik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonining yaxlitligi va tizimliliigi ta'minlanadi. "Integratsiya" atamasi lotincha integer so'zidan olingan bo'lib, "tiklash", "to'ldirish", "birlashtirish" kabi ma'nolarni anglatadi. D.N. Ushakovning "integratsiya"ga bergan ta'rifiga ko'ra, u rivojlanish jarayonida ayrim qismlar yoki elementlarning yagona bir butunga birlashishi sifatida tavsiflanadi.

A.P. Liferov: "Integratsiya – bu jarayon, biroq birlashishning o'zi emas. Shu bilan birga, integratsiya jarayonlarining muayyan darajada rivojlanishi va doimiy takomillashuvi ijtimoiy taraqqiyotning zaruriy shartidir", deb ta'kidlaydi. Integratsiya bo'yicha ta'riflarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, turli mualliflar tomonidan berilgan talqinlar bir-birini inkor etmaydi, aksincha, o'zaro to'ldiradi.

Tadqiqotchi T.V. Jivokoreneva turli bilim sohalarida "integratsiya" kategoriyasining xususiyatlarini o'rganib, uni talqin qilishning quyidagi asosiy yondashuvlarini ajratib ko'rsatadi: Integratsiya hodisasi ikki tomonlama xususiyatga ega bo'lib, bir tomondan jarayon, ikkinchi tomondan esa natija sifatida namoyon bo'ladi. Integratsiya yaxlitlik holati sifatida o'zaro bog'liqlik, o'zaro ta'sir, o'zaro kirishuv va o'zaro yordamni ifodalaydi. Integratsiya jarayon sifatida avval farqlangan elementlarning yagona bir butunga birlashishini anglatadi. Integratsiya tizimning mavjudligi va muvozanatini ta'minlovchi funksional shart, shuningdek, uning rivojlanish mexanizmi sifatida xizmat qiladi.

Ko'rinib turibdiki, integratsiya hodisasi hodisa, holat, jarayon va sharoit kabi tushunchalar bilan uzviy bog'liq. Biroq, bizning fikrimizcha, ushbu tushunchalarning hech biri integratsiyaning yaxlit mohiyatini to'liq ifodalamaydi, balki uning faqat ayrim jihatlarini aks ettiradi. Bundan tashqari, qiyosiy tahlil metodidan foydalanish talabalarda tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantiradi.

XULOSA

Oliy ta'lim muassasalarida onomastik leksikani lingvokulturologik yondashuv asosida o'qitish til ta'limi samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Strategik-metodik yangi yondashuvlar talabalarning lingvokulturologik kompetensiyasini rivojlantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglash hamda madaniyatlararo muloqotga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois onomastik leksikani o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar va qiyosiy lingvokulturologik metodlardan keng foydalanish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Chet tillarini o'qitish bo'yicha davlat ta'lim standartlari va namunaviy dasturlar. – Toshkent, 2024.
2. O'zbek tilining izohli lug'ati. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2020.
3. Vorobyov V.V. Lingvokulturologiya nazariyasi va metodologiyasi. – Moskva: RUDN, 1997. – 331 b.
4. Superanskaya A.V. Obshchaya teoriya imeni sobstvennogo (Atoqli nomning umumiy nazariyasi). – Moskva: Nauka, 1973. – 366 b.
5. Nikonov V.A. Vvedeniye v onomastiku (Onomastikaga kirish). – Moskva: Nauka, 1974. – 216 b.
6. Michael Byram. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997. – 124 p.
7. Claire Kramsch. Language and Culture. – Oxford: Oxford University Press, 1998. – 134 p.
8. David Nunan. Task-Based Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 238 p.
9. Begmatov E. O'zbek ismlari ma'nosi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2007. – 608 b.
10. Nafasov T. O'zbek toponimlarining izohli lug'ati. – Toshkent: O'qituvchi, 1988. – 288 b.
11. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). – Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
12. Maslova V.A. Lingvokulturologiya. – Moskva: Akademiya, 2001. – 208 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.